

מעקב הומניטרי אוגוסט 2011

חקלאי פלסטיני מביט בשטח שממנו נעקרו העצים שלו בשל הקמת הגדר, אל-ולגיה, ספטמבר 2011

סקירה כללית

תוכן העניינים

- עלייה חדה במעשי איבה חמושים בין ישראל לפלסטינים..... 2
- בית המשפט הגבוה לצדק הישראלי מאשר את תוואי הגדר המקיף את הכפר אל ולגיה..... 4
- ישראל מכירה ב-2,000 פלסטינים, הרשומים כתושבי עזה, כתושבי הגדה המערבית..... 5
- עזה: דאגה לנוכח המחסור המתמשך בתרופות ובפריטים חד-פעמיים רפואיים..... 6
- גישה למקומות הקדושים בירושלים המזרחית במהלך הרמדאן..... 7

ההסלמה החמורה באלימות במהלך חודש אוגוסט שבה והדגישה את כגיעותם המשמעותית של אזרחים פלסטיניים ברצועת עזה, כמו גם של האוכלוסייה האזרחית בדרום ישראל. החודש נהרגו ברצועת עזה 30 פלסטינים, 24 מהם אזרחים, ו-103 פלסטינים נוספים, 89 מהם אזרחים, נפצעו. בדרום ישראל נהרג אזרח ישראלי אחד ושבעה אחרים נפצעו מטילים שנורו מעזה. בנוסף נהרגו שבעה אזרחים, ו-30 אזרחים נוספים נפצעו, בשורת מתקפות שביצעו גורמים לא ידועים שחדרו ממצרים. היתה זו אחת ההסלמות המשמעותיות ביותר באלימות בשטח הפלסטיני הכבוש (שפ"כ) מאז סופה של המתקפה הצבאית "עופרת יצוקה" שניהלה ישראל בינואר 2009.

המפריע לתנועה בגדה המערבית. החודש דחה בית המשפט הגבוה לצדק הישראלי עתירה שהגישו תושבי הכפר אל ולגיה, הנמצא מדרום מזרח לירושלים, בה ביקשו לשנות את התוואי המוצע של הגדר. לכשתושלים, תקיף הגדר את הכפר ותנתק אותו ממאות דונמים של אדמה חקלאית, וכן מירושלים המזרחית. בית המשפט דחה את העתירה בנימוק שהנזק הצפוי לתושבים הינו מידתי ביחס לערכו הביטחוני של התוואי המוצע.

את שורת ההגבלות על תנועת פלסטינים הדגישו ממצאי הדוח השנתי על תנועה וגישה בתוך הגדה המערבית שמפרסם המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, שראה אור החודש. על פי הדוח, בשנה האחרונה לא חל שיפור משמעותי בחופש התנועה או הגישה לאדמה הפלסטיניים. יותר מ-522 המכשולים שנתרו בגדה המערבית ממשיכים למנוע מפלסטינים גישה לשירותים ולמחייה, במיוחד באזורים כפריים השוכנים בבקעת הירדן ובשטח שבין הגדר לקו הירוק, כמו גם בירושלים המזרחית. כ-200,000 בני אדם מ-70 כפרים נאלצים לנסוע בדרכים עוקפות למרחקים גדולים פי שניים עד חמישה מהדרך הישירה לעיר הקרובה אליהם ביותר. ממצאים אלה, בצד ההתפתחויות שתוארו לעיל, מבהירים את הצורך בפעולות מיידיות לשיפור התנועה והגישה הפלסטיניות ברחבי השפ"כ.

עלייה חדה במעשי איבה חמושים בין ישראל לפלסטינים

אזרחים ממשיכים לשאת בעיקר נטל האלימות הנובעת מהסכסוך

אזרחים בעזה ובדרום ישראל ממשיכים לשאת בעיקר הנטל של האלימות הישראלית-פלסטינית הנובעת מן הסכסוך. במהלך חודש אוגוסט גבו מעשי האלימות החמושים בעזה את חייהם של 28 פלסטינים, ש-57 אחוזים מתוכם היו אזרחים, והותירו 101 פלסטינים אחרים² פצועים (89 אחוזים מהם אזרחים). בנוסף נהרג אזרח ישראלי אחד, ו-14 אזרחים ישראלים נוספים נפצעו כתוצאה ישירה של הסכסוך הישראלי-פלסטיני.³

לצד היעדר מערכות התראה או מקלטים, גורם מפתח נוסף לפגיעותם של אזרחים פלסטינים ברצועת עזה הינה אי-היכולת להימלט למקומות בטוחים יותר בעת הסלמה באלימות. חוק זכויות האדם הבינלאומי קובע כי לכל אדם הזכות לחופש תנועה, לבחירה חופשית של מקום מגוריו בארצו הוא, והזכות לצאת באופן חופשי את ארצו הוא.¹ זכויות אלו נשללות באופן מתמשך, לא רק ממרבית תושבי עזה, אלא גם מפלסטינים רבים המתגוררים בגדה המערבית.

מעריכים כי בגדה המערבית חיים כ-35,000 פלסטינים המחזיקים בתעודות זהות של עזה, אשר לא הצליחו לשנות את רישום מענם במרשם האוכלוסין בגדה המערבית, הנתון לשליטת ישראל. אם ייתפסו בידי הרשויות הישראליות, אנשים אלה צפויים להיות מובאים לדין פלילי ואחר כך מגורשים בכוח לעזה. משום מצבם הם אינם יכולים לנוע בחופשיות בגדה המערבית או לנסוע לחו"ל. החודש מסרו הרשויות הישראליות שהרישום של כ-2,000 תושבים כאלה עודכן כך שישקף את מענם העדכני בגדה המערבית, מתוך 5,999 עדכונים כאלה שעליהם התחייבה ישראל בחבילת האמצעים שהוכרזה בפברואר 2011.

הגישה לגדה המערבית עדיין נשללת מכלל אוכלוסיית עזה, עובדה המשפיעה לרעה על שורה של זכויות, לרבות זכותם לחופש הדת והפולחן. זו השנה השתים-עשרה ברציפות שהגישה למקומות הקדושים בירושלים המזרחית במהלך חודש הרמדאן נשללה מכל אוכלוסיית עזה. בנוסף על כך נמנעה גישה זו גם מיותר מ-40 אחוזים מהאוכלוסייה בתוך הגדה המערבית. רק גברים בני יותר מ-50 ונשים בנות יותר מ-45, וכן ילדים וילדות בני פחות מ-12, הורשו לעבור בלא היתרים במחסומים המובילים אל ירושלים המזרחית; גברים בגילים שבין 45 ל-50 ונשים בגילים שבין 30 ל-45 היו זכאים להיתרים מיוחדים, שאת הבקשות לקבלתם היה צריך להגיש מראש.

הגדר, ש-85 אחוזים ממנה עוברים בתוך השטח הכבוש, ממשיכה להוות את המכשול הגדול ביותר

מעשי האיכה בוצעו לסירוגין מאז תחילת יולי 2011. בין ה-1 ל-17 באוגוסט גרמו עימותים חמושים והגבלות צבאיות ישראליות ליד הגבול בין ישראל לעזה ובשטחי הים של עזה למותם של שלושה פלסטינים (מהם ילד אחד), ולפציעתם של אחד-עשר פלסטינים נוספים, וכן לפציעתו של אזרח ישראלי בעיר אשקלון.

האלימות הסלימה ב-18 באוגוסט, כששורה של מתקפות לאורך הגבול בין מצרים לישראל ובדרום ישראל גבתה את חייהם של שבעה אזרחים ישראלים, והותירה 30 ישראלים נוספים (25 מהם אזרחים) פצועים. שלושת היורים שפתחו במתקפה נהרגו גם הם. אף ששום פלג חמוש בעזה לא קיבל על עצמו אחריות, טענה ממשלת ישראל שמקורו של המבצע בעזה, ועקב כך פתחה בשורה של תקיפות אוויריות נגד אזורים שונים ברצועת עזה. כתוצאה מתקיפות אוויריות, ירי טנקים וירי מנקודות תצפית

ישראליים נהרגו 26 פלסטינים (מהם 15 אזרחים) ו-89 אחרים, ביניהם 79 אזרחים (23 מהם ילדים) נפצעו. התקיפות האוויריות התמקדו בצוותי שיגור טילים, בכסיסי אימונים צבאיים, במנהרות שמתחת לגבול עזה עם מצרים ובמספר מבנים מסחריים. בנוסף על כך גרמו התקיפות האוויריות נזק למספר בתים ומתקנים ציבוריים, ביניהם בית ספר של סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם, תחנת שאיבת שופכין לא גמורה של רשות המים של יישובי חוף עזה וקמפוס אוניברסיטאי.

בעקבות גל התקיפות הישראליות הסלימו פלגים חמושים פלסטיניים את ירי הטילים ופצצות המרגמה לעבר ערים ויישובים בדרום ישראל, ובכך הביאו למותו של אזרח ישראלי בעיר באר שבע ולפציעתם של שישה אזרחים נוספים, שניים מהם ילדים. בנוסף נהרג גם ילד פלסטיני בן 12 וחמישה אחרים נפצעו כשטיל גראד שירו פלגים חמושים פלסטיניים החטיא

מחמוד אבו סמרה (1998-2011) מדבר בגוף ראשון

הדברים שלהלן הם חלק מריאיון עם מחמוד אבו סמרה בן ה-12. את הריאיון קיים ארגון החינוך, המדע והתרבות של האו"ם (אונסק'ו) ב-10 באוגוסט 2011, שבוע בלבד לפני שהילד נהרג מפגיעת טיל גראד שירה פלג חמוש פלסטיני. הטיל החטיא את הגבול עם ישראל, פגע בביתו של הילד והרג אותו במקום. אימו של הילד ושלושה מאחיו (גם הם ילדים) נפצעו במתקפה, הבית נהרס כליל ובית ספר בקרבת מקום ניזוק גם הוא.

"ככל פעם שאני שומע רעשים רמים אני פוחד ללכת לבית הספר. הורי מכריחים אותי ללכת לבית הספר, אבל אני מחכה בקוצר רוח לחזור הביתה בגלל כל הרעש שאני שומע סביב בית הספר. וליד בית הספר יש גם הרבה מקומות שמותקפים כל הזמן. בניין ספינה מותקף כל הזמן. בפעם האחרונה

שבה הם [הצבא הישראלי] פגעו בספינה, החלונות בבית שלנו התנפצו ויכולתי לראות אש יוצאת מהבניין.

אני הולך לבית הספר ברגל. אני לא פוחד ללכת לבית הספר כי יש הרבה ילדים שהולכים יחד איתי.

בכל פעם שיש תקיפה אווירית אנחנו מסתתרים מתחת למדרגות. ילד אחד נפצע במקרה מרסיס שהיה זרוק במקום. הרסיס פגע בעין שלו. זה היה בשעות הלימודים. המורים לקחו אותנו לבית חולים וסיפרו להוריו.

מסביב לבית הספר יש המון רסיסים מרקטות וטילים שהישראלים יורים. אני מתרחק מהם, אבל אני רואה הרבה ילדים שניגשים קרוב אליהם, ויש כאלה שמרימים אותם ומתחילים לשחק בהם, ואפילו זורקים אותם זה על זה.

הערה: הריאיון של אונסק'ו התקיים בבית הספר אל קסטינה⁴ שספג פגיעות חוזרות ונשנות במעשי האיכה. בנוסף על הפגיעה של טיל גראד שירו פלסטינים, ב-19 באוגוסט, נגרם לבית הספר נזק קשה במהלך מתקפת "עופרת יצוקה" ב-2009, והוא ניזוק שוב במרס 2011, בתקיפות אוויריות ישראליות נגד אתרים בקרבת מקום.

הבינלאומי, לרבות עקרונות ההבחנה והמידתיות במתקפות, וכן החובה להימנע ככל האפשר ממיקום מטרות צבאיות באזורים אזרחיים, נוהג החושף את מי שגרים באזורים אלה למתקפות של הצד השני.

בית המשפט הגבוה לצדק הישראלי מאשר את תוואי הגדר המקיף את הכפר אל ולגיה

הגדר עתידה לנתק את הכפר ממאות דונמים של האדמות החקלאיות שלו

החודש דחה בית המשפט הגבוה לצדק הישראלי (בג"ץ) עתירה שהוגשה נגד תוואי הגדר סביב הכפר הפלסטיני אל ולגיה, מדרום מזרח לירושלים, בנימוק שהנזק שתגרום הגדר לתושבים המקומיים יהיה מידתי לתרומתה לביטחון. כתוצאה מכך יופרדו מאות דונמים של אדמה חקלאית השייכת לתושבי הכפר מאזור המגורים של הכפר, ויוותרו מעברה היישראלית של הגדר.

את מטרתו ופגע בבית משפחתו, ב-19 באוגוסט. אותו טיל גרם נזק גם לבית ספר בקרבת מקום (ראו מסגרת להלן).

האלימות שככה לבסוף ב-28 באוגוסט, כשפלגים חמושים פלסטינים ברצועת עזה והצבא הישראלי הגיעו להבנה לא רשמית להשיב את הרגיעה (תחדיעה) על כנה.

ההסלמה במעשי האיבה החודש מדגישה את פגיעותם של אזרחים פלסטינים וישראלים. בעוד שעל האחרונים מגינה תשתית הגנה מפותחת, לרשות אוכלוסיית עזה לא עומדת הגנה ממין זה, עובדה שאותה משקפים הפערים במספרי הנפגעים מקרב האזרחים בשתי האוכלוסיות. תשתית הגנה זו כוללת מערכת הגנה נגד טילים, מערכת התראה המודיעה מבעוד מועד על נחיתת טיל, וכן רשת של מקלטים נגישים. תהא זמינותה של תשתית הגנתית שכזו אשר תהא, הצדדים בסכסוך מחויבים לנורמות ההגנה כמות שהן מנוסחות בחוק ההומניטרי

סיפורה של משפחה אחת: יותר מ-100 עצים הושמדו בבוקר אחד לצורך בניית הגדר

מחמד אטראש (אבו וגייח), חקלאי בן 86 מאל ולגיה, נפגע מפעילויות בניית הגדר בעקבות החלטת בג"ץ החודש.⁷

בערך בשעה 5 בבוקר ב-5 בספטמבר התעוררו לקולות מיכון כבד. ירדנו לשדות שלנו לראות מה קורה, אבל השדות שלנו היו מוקפים בחיילי צה"ל, שבהתחלה לא הרשו לנו לעבור. אנחנו התעקשנו, והם התקשרו למתייק הישראלי; בסופו של דבר נתנו לנו להיכנס.

מתוך 110 עצי הזיתים שבבעלותנו, נעקרו 60 עצים. בנוסף נעקרו גם 81 עצי שקדים, וכן שמונה עצי עוזרד. כ-72 עצי סרק (אורנים ואלונים) נכרתו גם הם.

בשעות הבוקר המאוחרות הם סיימו לעקור את העצים, ואחר כך ניסו להכריח אותי להביא טרקטור שיסלק את העצים העקורים. אבל זה שטח שקשה להגיע אליו, ואני לא יכולתי לציית מייד. אחר כך הם החלו לאיים עלי, ואמרו שאם לא אסלק את העצים בעצמי הם יילקחו ויינטעו מחדש בתוך ישראל, ושאני איעצר ואקנס. באמת שאני חושב שהישראלים היו נבוכים מפני שהיו שם כמה עיתונאים שצפו בנעשה. בסופו של דבר, הרשויות הישראליות העבירו בעצמן את העצים למקום נגיש יותר. אני לא חושב שיש טעם לנטוע את העצים מחדש; קרוב לוודאי שייעברו שנים רבות מדי לפני שיתנו שוב פרי. אבל אני אטע מחדש את אחד העצים בגינה שלנו, כסמל, כדי שילדי ונכדי לא ישכחו לעולם את היום הזה.

כשהגדר תושלם, כ-20 דונמים מהאדמות שלנו יהיו מעברה השני. האדמה רשומה למעשה על שם אשתי, ויש לנו מסמכי מיסוי משנת 1972 ואילך, שמוכיחים כי האדמות שייכות למשפחתה זה דורות. אבל בגלל שהיא סובלת ממחלות כרוניות, כולל אי-ספיקת כליות, סוכרת ועיוורון, היא אינה יכולה לרדת לשדות, ובלי ספק לא תהיה מסוגלת לעבוד בשדות. מרגע שהגדר תיבנה, אני צופה שהישראלים לא ירשו לי להגיע לשדות שלנו. כרגע נראה שנאבד את כל מה שנמצא מהעבר השני."

מחמד אטראש בן 86, חקלאי פלסטיני שאיבד יוצר מ-100 עצים בעל הקמת הגדר באדמות אל-ולגיה. צילום: אוצ'ה.

הגישה לאדמות החקלאיות המבודדות תיעשה דרך שערי גדר. אם המשטר הקיים בקטעים אחרים של הגדר יחזור על עצמו גם כאן, החקלאים שירצו להגיע לאדמותיהם דרך השער יזדקקו להיתרי מבקרים מן המנהל האזרחי הישראלי (מנהאיז). בשטחים אחרים של הגדה המערבית גרם טבעו המגביל של משטר היתרים ושערים זה לירידה חדה בגישה לאדמות החקלאיות שבין הגדר לקו הירוק, ועקב כך לפגיעה קשה ביכולת להתפרנס מחקלאות.

ב-1967 סיפחה ישראל באופן חד-צדדי חלק משטחו הבנוי של הכפר אל ולגיה (שאוכלוסייתו מונה 2,000 נפש בקירוב) לעיריית ירושלים. יחד עם זאת, רוב רובם של התושבים מחזיקים בתעודות זהות של הגדה המערבית (ולא בתעודות זהות ירושלמיות), ומרכזי השירותים העיקריים שלהם ממוקמים בתוך נפת בית לחם. לפיכך, הרשויות הישראליות רואות במרבית התושבים הגרים ברובע שנכלל בתחומי עיריית ירושלים שוהים לא חוקיים בתחומי מדינת ישראל. ככאלה, מאיימת עליהם סכנה מתמדת של גירוש בכפייה, וכן של הצקות ומעצר שרירותי.⁵ מאז 1989 מנסים תושבי אל ולגיה לתקן את מצבם הלא ודאי, באמצעות בקשות שהרשויות הישראליות יוציאו את אל ולגיה מהתחום המוניציפלי של ירושלים, או לחלופין יעניקו לתושביו תעודות זהות ירושלמיות (כלומר, תושבות חוקית בירושלים). מאמצים אלה לא הניבו כל תוצאות.

יתרה מכך, בשל קרבתו של תוואי הגדר לשטחו הבנוי של הכפר נדחו רוב הבקשות להיתרי בנייה שהוגשו לעיריית ירושלים בשנים האחרונות.⁶ כתוצאה מכך, מספר מבנים נבנו בשנים האחרונות בלא היתרים, ולפיכך הוצאו נגדם צווי הריסה.

ישראל מכירה ב-2,000 פלסטינים, הרשומים כתושבי עזה, כתושבי הגדה המערבית

עשרות אלפי אחרים חיים בסכנת עקירה בכפייה, בשל היעדר מעמד משפטי ודאי ובטוח

החודש הודיעו הרשויות הישראליות לוועדה לעניינים אזרחיים ברשות הפלסטינית (רש"פ) כי עדכנו את מענם של 1,956 פלסטינים שחיים בגדה המערבית,

אבל היו רשומים במרשם האוכלוסין של השפ"כ, הנתון לשליטת ישראל, כתושבי עזה.⁸ צעד זה נעשה בהקשר של חבילת אמצעים שעליהם הוסכם בפברואר 2011 בין ישראל למשרד נציג הקוורטט, שעל פיהם תעדיכן ישראל את מענם של 5,000 פלסטינים הנתונים במצב זה. נכון לסוף אוגוסט 2011 עודכנו בסך הכול 2,254 רישומים במרשם האוכלוסין, פחות ממחצית מההתחייבות עליה הוסכם בחבילה.

על פי מידע שמסר מתאם פעולות הממשלה בשטחים (מתפ"ש), ביוני 2010 חיו בגדה המערבית כמעט 35,000 פלסטינים שהיו רשומים כתושבי עזה.⁹ הרשויות הישראליות רואות בבני האדם הנתונים במצב זה "שוהים בלתי חוקיים", שניתן להעמידם לדין פלילי ו/או לגרשם בכפייה לעזה, רק מפני ששהו ברצועת עזה מבלי שמענם עודכן ומבלי שיהיה בידם היתר מיוחד. לדברי מתאם פעולות הממשלה בשטחים, בין תחילת 2009 ליוני 2010 גורשו בכפייה 85 פלסטינים מבתיהם בגדה המערבית, מסיבות אלו.¹⁰ במרס 2010 נכנסו לתוקף שני צווים צבאיים חדשים שהצבא הישראלי הוציא קודם לכן, אשר הרחיבו את סמכויות הצבא להעמיד פלסטינים לדין ולגרשם מבתיהם בגדה המערבית.¹¹

מתוקף הסכם הביניים שנחתם בשנת 1995 בין ישראל אש"ף תיין הסמכות לעדיכן את מענם של בני אדם שכבר רשומים במרשם האוכלוסין לרש"ף, ותהיה נתונה לשיקולה (בתנאי שתיידע את הרשויות הישראליות). אבל למעשה הותירה ישראל בידיה את השליטה הכלכלית בשינויים הללו, ככל האמור בתושבי עזה, ומתחילה האינתיפאדה השנייה בשנת 2000 הפסיקה את הטיפול השוטף בבקשות לשינוי מען, למעט יוצאים מן הכלל שנכללו בהגדרה צרה מאוד של "מקרים הומניטריים", או כחלק ממחוות פוליטיות.

ברם, תושבי עזה החיים בגדה המערבית הם רק קבוצה פלסטינית אחת הנפגעת מהיעדר מעמד חוקי ודאי ובטוח. קטגוריה רחבה נוספת כוללת פלסטינים תושבי ירושלים המזרחית, במיוחד כאלה שעקרו לחלקים אחרים של השפ"כ או לחו"ל. שלא כמו פלסטינים מיתר חלקי הגדה המערבית, תושבי ירושלים המזרחית נחשבים ל"תושבי קבע" של

עזה: דאגה לנוכח המחסור המתמשך בתרופות ובפריטים חד-פעמיים רפואיים חיוניים¹²

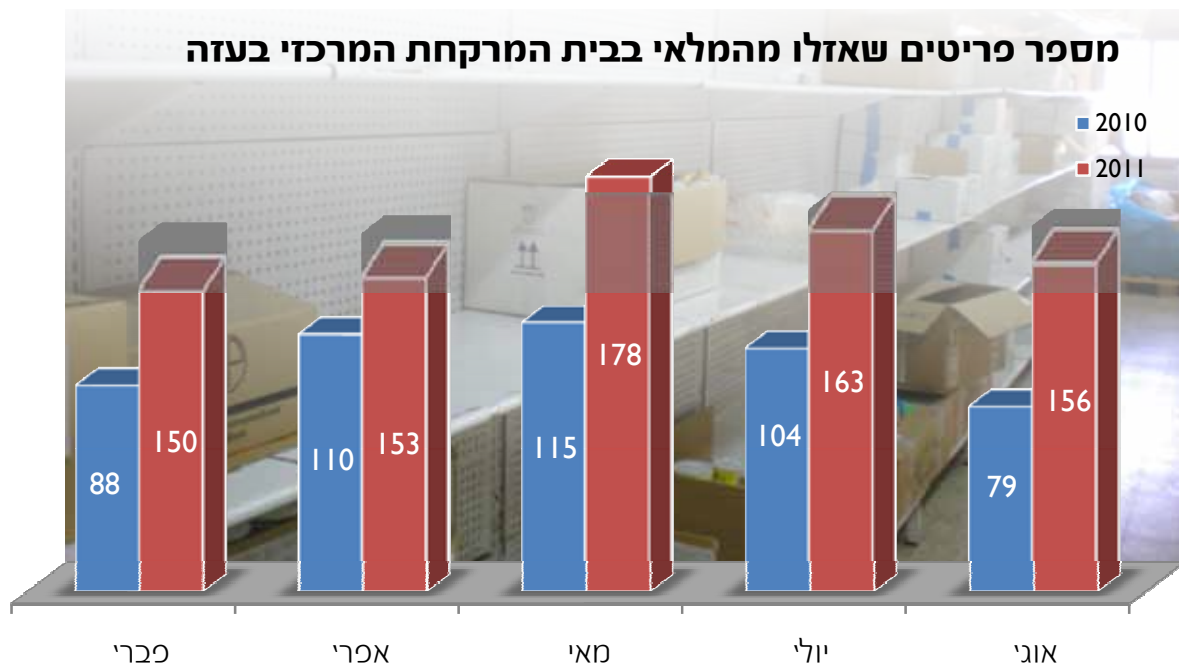
נכון לשלהי אוגוסט, כשלישי מהפריטים ברשימת התרופות החיוניות (156 מתוך 480) ו-27 אחוזים מהפריטים הרפואיים החד-פעמיים (186 מתוך 700) במחסן התרופות המרכזי ברצועת עזה הגיעו ל"רמת מלאי אפסי". משמע הדבר שהמלאי הידלדל לכמות שתספיק לפחות מחודש, בעוד שבכדי להבטיח שירותי בריאות רציפים דרוש מלאי לשלושה חודשים ברמת מחסן התרופות המרכזי. מחסור זה פוגע ישירות באספקת שירותי בריאות במתקנים שמפעיל משרד הבריאות, המספק 40 אחוזים מהטיפול הרפואי הראשוני (54 מרפאות) ו-80 אחוזים משירותי בתי החולים (13 בתי חולים). עם סוגי התרופות העיקריים שהמלאי שלהם כרגע הינו אפס נמנות תרופות אנטי-זיהומיות (22 אחוזים) ותרופות לטיפול בסרטן (12 אחוזים). המחסור בתרופות לטיפול בסרטן עלול להגדיל את הצורך בהפניות לטיפולים בבתי חולים חיצוניים, ועקב כך לעלייה של כ-400 אחוזים בהוצאות של משרד הבריאות על הטיפול בכל חולה סרטן.¹³

אספקת תרופות ומוצרים חד-פעמיים לכל מתקני משרד הבריאות בשפ"כ מתבצעת באופן מרכזי בגדה המערבית; ספקי הפרמצבטיקה מביאים את

ישראל, ותעודות הזהות הכחולות שלהם מקנות להם חופש תנועה בירושלים ובישראל, וכן את הזכאות למערכת הביטוח הלאומי הישראלית. ברם, שלא כמו תושבי ישראל, על מנת לשמור על זכויות התושבות שלהם, נדרשים תושבי ירושלים המזרחית להוכיח שימרכז החיים שלהם מצוי בתוך הגבול המוניציפלי של העיר כמות שהוגדר על ידי ישראל. את מעמד "תושב הקבע" ניתן לבטל אם אותו אדם חי למשך שבע שנים או יותר מחוץ לירושלים המזרחית או ישראל, כולל כל חלק אחר של הגדה המערבית או רצועת עזה, ו/או אם הוא/היא משיגים אזרחות או מעמד תושב במדינה אחרת.

על פי נתונים שמסר החודש משרד הפנים הישראלי לארגון הלא ממשלתי הישראלי "המוקד", בשנת 2010 שלל המשרד את מעמד התושב של 191 פלסטינים תושבי ירושלים המזרחית (ובמקביל השיב את מעמדם של 67 פלסטינים אחרים), נתון המהווה ירידה לעומת 700 שלילות תושבות ב-2009 ויותר מ-4,500 ב-2008.

באפריל 2011 עתרו המוקד והאגודה לזכויות האזרח בישראל לבית המשפט הגבוה לצדק הישראלי (בג"ץ), בתביעה לשים קץ למדיניות הביטולים בנימוקים של תושבות ממושכת בחו"ל, או השגת מעמד תושב זר, וטענו כי המדיניות הנוכחית נוגדת תנאי מרכזי של החוק ההומניטרי הבינלאומי. העתירה תלויה ועומדת כרגע בבית המשפט.

הורגשה ב-2011 עלייה בולטת בצריכת תרופות ספציפיות לחולי יתר לחץ דם וסכרת. מטופלים אחרים, שאינם יכולים לפנות לשירותי סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם, עשויים לדלג על מנת התרופות שלהם או לרוכשה בשוק הפרטי.

במשפחות עניות, הוצאותיהם החודשיות של חולים במחלות כרוניות שכיחות יכולות להוות מעמסה כספית כבדה אם החולים נאלצים לרכוש תרופות מרשם בשוק הפרטי. חולה סכרת הנזקק לאינסולין לטיפול במחלתו נאלץ להוציא 200 ש"ח נוספים בחודש, בעוד שמטופלים התלויים בתרופות להורדת רמת הסוכר בדם ישלמו מ-40 עד 120 ש"ח, תלוי בסוג התרופה ובמינונה. מטופלים המשתמשים בתרופות להורדת רמות ליפידים, בדרך כלל קשישים, יוצאו מדי חודש בין 50 ל-70 ש"ח לרכישת תרופותיהם. חולי אסתמה ישלמו 24 ש"ח על משאף פשוט. ביולי עלה הטיפול הרפואי בעזה ב-2.3 אחוזים, ועל פי מדד המחירים לצרכן לאותו חודש היווה את קבוצת ההוצאות העיקרית בבתי-האב בעזה.¹⁶

גישה למקומות הקדושים בירושלים המזרחית במהלך הרמדאן

הגישה נשללה מיותר מ-60 אחוזים מהאוכלוסייה הפלסטינית

במהלך חודש הרמדאן, שהסתיים ב-30 באוגוסט, נמנעה ממרבית האוכלוסייה המוסלמית בשפ"כ היכולת ליישם את זכותה לחופש הפולחן. כל אוכלוסיית עזה, ויותר מ-40 אחוזים מאוכלוסיית הגדה המערבית, לא הורשו להגיע למסגד אל אקצא בעת תפילות יום שישי. מלבד בעלי תעודות זהות ירושלמיות, הורשו רק גברים בני יותר מ-50, נשים בנות יותר מ-45 וילדים וילדות בני פחות מ-12 לעבור במחסומים בלא היתרים; גברים בגילים שבין 45 ל-50, ונשים בגילים שבין 30 ל-45 היו זכאים להיתרים מיוחדים, שאת הבקשה לקבלתם היה צריך להגיש מראש. לדברי הרשויות הישראליות, במהלך חודש הרמדאן נכנסו לירושלים המזרחית 340,000 איש בקירוב לתפילות יום שישי.

התרופות למחסן התרופות המרכזי ברמאללה, ומשם הן מופצות למתקני אחסון או בריאות אחרים של משרד הבריאות, כולל מחסן התרופות המרכזי בעזה. אמנם המחסור בתרופות בעזה הינו בעיה כרונית, אבל חומרת המחסור העמיקה עם הזמן: ב-2006 היו היה השיעור הממוצע של תרופות ברמת מלאי אפס 14 אחוזים מהרשימה, בעוד שב-2010 היה שיעור ממוצע זה 23 אחוזים, ומאז תחילת 2011 הוא 33 אחוזים.

לטענת משרד הבריאות ברמאללה, הסיבה העיקרית למחסור בתרופות הינה מגבלות תקציב, משום שספקי פרמצבטיקה חוששים יותר ויותר לספק את מוצריהם לנוכח הפיגור בפירעון התשלומים המגיעים להם. השסע המדיני בין פתח בגדה המערבית לחמאס בעזה משפיע גם הוא לרעה על פעילות הרשות הפלסטינית, במונחים של שיבוש תקשורת, תכנון וחלוקת משאבים. ברם, העובדה שהמחסור בתרופות היה קיים עוד קודם לשסע בין שתי הרשויות מצביע על קיומם של ליקויים בשרשרת האספקה והלוגיסטיקה.¹⁴ אפשר שבאופן חלקי ניתן לייחס את המחסור גם לעלייה במספר הפריטים ברשימת התרופות החיוניות,¹⁵ בד-בבד עם עלייה בביקוש בשל הגדול באוכלוסייה ופתיחתם של מתקני בריאות חדשים.

נגישות ומחיר שניתן לעמוד בו לתרופות חיוניות הינן מרכיבי יסוד של זכותו של אדם לבריאות. בבתי-אב עניים, רכישת תרופות באופן פרטי מהווה לעיתים קרובות את ההוצאה הגדולה ביותר על בריאות, הבולעת אחוז גבוה מההכנסה של בית-האב. ואף שאפשר שפגיעתו של המחסור בתרופות לא ניכרת מייד, לא-זמינותן של תרופות חיוניות במרפאות ממשלתיות נודעת השפעה שלילית על בריאות הפרט והקהילה ורווחתם, למרות מנגנוני ההתמודדות של התושבים. מטופלים שאינם מצליחים למצוא את התרופה הדרושה להם במשרד הבריאות עשויים לנסות ולהשיג את התרופה, או תרופה חלופית, ממקורות אחרים, כמו מרפאות של סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם או ארגונים לא ממשלתיים, או שהם עשויים לאגור תרופות כשאלה כן זמינות. במרפאות של סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם

מאז השלמת הגדר סביב ירושלים המזרחית, בעלי היתרים רשאים להיכנס לעיר רק דרך ארבעה מבין 15 המחסומים שהותקנו לאורך הגדר (קלנדיה, גילה, מחנה שעפט וא-זיתון), שהם נאלצים לחצותם ברגל בלבד ולעבור בהם בדיקות ביטחוניות מרובות. בשנתיים האחרונות השתפר תפקודם של המחסומים הללו, הודות להסדרים לוגיסטיים שהתקין המנהל האזרחי הישראלי (מנהאי"ז), לצד מעורבות מוגברת של המשטרה הפלסטינית ואגודה הסהר האדום הפלסטינית.

כמו בשנה שעברה, גם השנה הותקנו סוככים גדולים להגנה מהשמש, וכן מאווררים שהתיזו מים, בכדי לצנן את הטמפרטורות עבור העומדים בתורים בכניסה למחסומים. בנוסף על כך הוקצו במחסום

הערות

1. סעיף 12, האמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות משנת 1966.
2. אלה כללו שלושה פלסטינים שנפצעו מירי טילים פלסטיני.
3. נתונים אלה אינם כוללים ישראלים שנהרגו או נפצעו בתקרית שהתרחשה ב-18 באוגוסט לאורך גבול מצרים-ישראל.
4. הריאיונות הללו היו חלק מתוכנית החינוך להגנה - הפחתת סיכוני סכסוך-אסון שיזם אונסק"ו למען בתי ספר פגיעים בעזה. אונסק"ו ריאיון מורים, תלמידים ועובדי בתי ספר אחרים על התנסויותיהם.
5. סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם, "אל ולגיה - דף מידע, ניתוח משפטי", מאי 2011, עמי 2.
6. בשלהי שנות התשעים הגיש הכפר אל ולגיה תוכנית מתאר שתאפשר למבנים קיימים, שכבר נבנו בכפר בלא היתרים, להגיש בקשות להיתרים, ותאפשר בניית תשתיות ציבוריות, כולל כבישים. אבל בפברואר 2009 דחתה הוועדה המחוזית לתכנון ובנייה הישראלית את תוכנית המתאר, בנימוק שהכפר ואדמותיו מיועדים לשמש שטח ירוק שהבנייה בו אסורה.

קלנדיה שני מסלולים הומניטריים, לקשישים ולבעלי צרכים מיוחדים. ברם, במקרים מסוימים, כמו במחסום גילה למשל, נוהלו המסלולים ההומניטריים באופן לקוי והשימוש בהם הוגבל למספר מועט מאוד של מקרי חירום.

לוגיסטיקה משופרת ותוספת תשתיות מחסום חוללו שיפור כללי בזרימת התנועה אל תוך ירושלים המזרחית עבור בעלי היתרים שביקשו להגיע לתפילות יום שישי, למעט יוצא מן הכלל אחד; ב-19 באוגוסט, בעקבות המתקפות בדרום ישראל ב-18 באוגוסט, הטילו הרשויות הישראליות הגבלות נוספות. אלה גרמו לעיכובים משמעותיים במחסומים השונים, ועל פי הדיווחים הורשו רק מעטים להשתמש במסלולים ההומניטריים.

7. את הריאיון שלהלן קיימו נציגים של סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם והמשרד לתיאום עניינים הומניטריים ב-9 בספטמבר 2011.
8. מידע זה נמסר על ידי "גישה" - מרכז לשמירה על הזכות לנוע. ראו: http://www.gisha.org/item.asp?lang_id=he&p_id=1393
9. מידע שנמסר ל"המוקד להגנת הפרטי" בעקבות עתירה לבית המשפט מתוקף חוק חופש המידע. ראו: <http://www.hamoked.org.il/Document.aspx?dID=Updates1038>
10. מספר זה אינו כולל פלסטינים שגורשו לעזה מייד אחרי שחרורם מהכלא, ולא כאלה שנסעו לעזה ביוזמתם הם ומאז מנעו מהם הרשויות הישראליות לחזור לבתייהם בגדה המערבית. ראו "המוקד", שם.
11. הצו בדבר מניעת הסתננות (1650) מרחיב את ההגדרה של "מסתנן", שחלה במקור על נתיני "מדינות אויב" שנכנסו באופן בלתי חוקי לגדה המערבית, לכל אדם הנוכח בגדה המערבית בלי "היתרי". אדם חשוך למעצר, כליאה, קנסות וגירוש תוך 72 שעות ממעצרו. הצו בדבר

14. מחקר שהתבצע בעזה ב-2004 אמד את זמינותן של 12 תרופות מפתח לטיפול במחלות שכיחות במתקני הבריאות של משרד הבריאות, ומצא זמינות מלאה של כל 12 תרופות המפתח רק ב-7.7 אחוזים מהמרפאות, וזמינות חלקית ב-73.4 אחוזים מהמרפאות. מבין שני שלישים מקרב הרופאים שדיווחו כי הם משתמשים ברשימת התרופות החיוניות במתן מרשמים, יותר ממחצית (66 אחוזים מהרופאים) נתקלו בבעיות כשביקשו לעשות כן, בעיקר בשל המחסור בתרופות במחסן התרופות המרכזי של משרד הבריאות.

15. ארגון הבריאות העולמי הוסיף ב-2011 27 פריטים חדשים, אבל לאור מחקרים חדשים הסיר 21 מהרשימה.

16. "דוח חברתי-כלכלי, יולי 2011", משרד המתאם המיוחד מטעם האו"ם לתהליך השלום במזרח התיכון.

הוראות ביטחון (1649) הקים ועדה צבאית חדשה, שעליה הוטל לבחון ערעורים לפני גירוש. הצו קובע שכל מי שמוחזק במעצר יובא בפני הוועדה לא יותר משמונה ימים (ארבעה אם אותו אדם הינו קטין) ממועד הוצאת צו הגירוש. כן מוסמכת הוועדה להאריך מעצר למשך עד 60 יום (30 יום במקרה של קטין). הצו אינו מתיר במפורש את הזכות לערער בפני בית משפט או הזכות לייעוץ משפטי, ואינו מבטיח שאדם לא יגורש תוך 72 שעות, ככתוב בצו 1650.

12. את תוכנו של פרק זה מסר ארגון הבריאות העולמי.

13. ב-2010 עלו תרופות כימותרפיות למשרד הבריאות 14 מיליוני דולרים, כ-29 אחוזים מסך ההוצאה על תרופות, העומדת על 50 מיליוני דולרים לכל השנה, בעוד שההכניות לטיפולים בחייל עלו למשרד הבריאות 100 מיליוני דולרים, כשבמקום השני נמצאות ההוצאות על טיפולים אונקולוגיים.

ברשימה המפורטת לעיל ארגוני וסוכנויות או"ם וארגונים הומניטריים מקומיים ובינלאומיים המשתתפים בקבוצות עבודה מגזרית ומספקים בעקביות מידע עבור דו"ח המעקב ההומניטארי:

United Nations Children's Fund (UNICEF), United Nations Development Programme (UNDP), United Nations Development Fund for Women (UNIFEM), United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (UNESCO), United Nations Food and Agricultural Organization (FAO), United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), United Nations Office for the High Commissioner of Human Rights (OHCHR), United Nations Population Fund (UNFPA), United Nations Relief and Works Agency for

Palestine Refugees in the Near East (UNRWA), United Nations Special Coordinator for the Middle East Peace Process (UNSCO), World Food Programme (WFP), World Health Organization (WHO), Al Haq, Badil, Save the Children (UK), Defence for Children International – Palestine Section (DCI-PS), Oxfam GB, Palestine Hydrology Group (PHG), Campaign for the Right to Enter, ACF-E, AAA, ACP, ACAD, and members of the Temporary International Mechanism (TIM).

*לפרטים ולמידע נוסף פנו אל יחזקאל ליין, דוא"ל: lein@un.org טל: 02-5829962

הנוסח המחייב הוא הדוח המלא בשפה האנגלית; לקריאתו פנו לאתר OCHA:

http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_the_humanitarian_monitor_2011_09_16_english.pdf

טבלאות עם נתונים מפורטים על מדדי הגנה ניתן לקרוא בדוח בשפה האנגלית,

http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_the_humanitarian_monitor_2011_09_16_english.pdf